למה תלמיד חכם דומה לפני עם הארץ בתחלה דומה לקיתון של זהב סיפר הימנו דומה לקיתון של כסף נהנה ממנו דומה לקיתון של חרש כיון שנשבר שוב אין לו תקנה אימרתא בת טלי בת כהן שזינתה הואי אקפה רב חמא בר טוביה חבילי זמורות ושרפה אמר רב יוסף טעה בתרתי טעה בדרב מתנה וטעה בדתניא [1]ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם בזמן שיש כהן יש משפט בזמן שאין כהן אין משפט: אמר רבי אלעזר ברבי צדוק מעשה בבת כהן שזינתה וכו': אמר רב יוסף בית דין של צדוקים הוה הכי אמר להו והכי אהדרו ליה והתניא אמר רבי אלעזר ברבי צדוק זכורני כשהייתי תינוק ומורכב על כתיפו של אבא והביאו בת כהן שזינתה והקיפוה חבילי זמורות ושרפוה אמרו לו קטן היית ואין מביאין ראיה מן הקטן שני מעשים הוו הי אמר להו ברישא אילימא הא קמייתא אמר להו ברישא א"ל כשהוא גדול ולא אשגחו ביה אמר להו כשהוא קטן ואשגחו ביה אלא הא אמר להו ברישא ואמרו ליה קטן היית ואמר להו כשהוא גדול ואמרו ליה מפני שלא היה בית דין של אותה שעה בקי: **מתני'** מצות הנהרגין היו מתיזין את ראשו בסייף כדרך שהמלכות עושה רבי יהודה אומר ניוול הוא לו אלא מניחין את ראשו על הסדן וקוצץ בקופיץ אמרו לו אין מיתה מנוולת מזו: **גמ'** תניא אמר להן רבי יהודה לחכמים אף אני יודע שמיתה מנוולת היא אבל מה אעשה שהרי אמרה תורה [2]ובחקותיהם לא תלכו ורבנן כיון דכתיב סייף באורייתא לא מינייהו קא גמרינן דאי לא תימא הכי הא דתניא שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי היכי שרפינן והכתיב ובחקותיהם לא תלכו אלא כיון דכתיב שריפה באורייתא דכתיב [3]ובמשרפות אבותיך וגו' לאו מינייהו קא גמרינן והכא נמי כיון דכתיב סייף באורייתא לאו מינייהו קא גמרינן והא דתנן באידך פירקין אלו הן הנהרגין הרוצח ואנשי עיר הנדחת בשלמא עיר הנדחת כתיב בהו [4]לפי חרב אלא רוצח מנלן דתניא [5]נקם ינקם נקימה זו איני יודע מה הוא כשהוא אומר [6]והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית הוי אומר נקימה זו סייף ואימא דבריז ליה מיברז לפי חרב כתיב ואימא דעביד ליה גיסטרא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [7]ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה אשכחן דקטל עבדא בר חורין מנא לן ולאו קל וחומר הוא קטל עבדא בסייף בר חורין בחנק הניחא למאן דאמר חנק קל אלא למ"ד חנק חמור מאי איכא למימר נפקא ליה מדתניא [8]ואתה תבער הדם הנקי מקרבך הוקשו כל שופכי דמים לעגלה ערופה מה להלן בסייף ומן הצואר אף כאן בסייף ומן הצואר אי מה להלן בקופיץ וממול עורף אף כאן בקופיץ וממול עורף אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה: **מתני'** מצות הנחנקין היו משקעין אותו בזבל עד ארכובותיו ונותן סודר קשה לתוך הרכה וכורך על צוארו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שנפשו יוצאת: **גמ'** תנו רבנן [9]איש פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן [9]אשת רעהו פרט לאשת אחרים [9]מות יומת בחנק אתה אומר בחנק או אינו אלא באחת מכל מיתות האמורות בתורה אמרת כל מקום שנאמר מיתה בתורה סתם אין אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר לא מפני שהיא קלה אלא כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק רבי אומר נאמר מיתה בידי שמים ונאמר מיתה בידי אדם מה מיתה האמורה בידי שמים מיתה שאין בה רושם אף מיתה האמורה בידי אדם מיתה שאין בה רושם ואימא שריפה מדאמר רחמנא בת כהן בשריפה מכלל דהא לאו בת שריפה היא

בשלמא

למה תלמיד וכו'. משום דאיירי בעדת קרח נקט לה שהיו תלמידי חכמים כדכתיב (במדבר טז) נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם ועל שם שפיתם אותו רשע כשנהנו מממונו הקלו בעיניו להשיאם ולהחזיק ידו במחלוקת ולמרוד בהקב"ה: **בתחלה.** בעודו מתנהג בכבודו שאין צריך לו הוא יקר בעיניו: רב חמא בדורות האחרונים היה כשאר האמוראים: **טעה בדרב מתנה.** דאמר לעיל (ע"א) שריפת ב"ד פתילה של אבר היא: **וטעה בדתניא.** שאין ב"ד ממיתין אלא בזמן לשכת הגזית בעוד סנהדרין נוהגת בלשכת הגזית נוהגת אף בחו"ל כדאמרינן במסכת מכות (דף ז. ע"ש): **של צדוקין.** שדורשין מקרא כמשמעו: **ה"ק.** רבי אלעזר לחכמים בתמיה כדאמרינן במתניתין דמשמע שראה מעשה זה משגדל והכי אהדרו ליה לא היה ב"ד בקי: **והתניא.** דאין מביאין ראיה מן הקטן אהדרו ליה: **אמר להו כשהוא גדול.** מעשה שראה כשגדלו ולא אשגחו ביה דאמרו ליה לא היה ב"ד של אותה וכו' והדר אמר להו מעשה שראה בקטנו: **מתני' ניוול הוא זה.** השתא משמע מפני שהרגו מעומד ונופל: **על סדן.** עץ עבה תקוע בארץ כמו של נפחים: **גמ' שורפים על המלכים.** שמתו מטתן וכלי תשמישן ואין בהן משום דרכי האמורי: **אלא משום דכתיב הך שריפה בדאורייתא.** שנאמר בצדקיהו בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשונים כן ישרפו לך וגו': **נקם ינקם.** במכה עבדו כנעני ומת תחת ידו דהוי במיתת ב"ד משום דעבד שייך במצות שהאשה נוהגת בהן: **דבריז ליה מיברז.** תוקעה בבטנו או בגרונו כמו ברוח לחניתא: **לפי חרב כתיב.** פיפיות של חרב שני צדדין מכאן ומכאן דכתיב (תהלים קמט) חרב פיפיות אלמא תרי נינהו: **גיסטרא.** חולקו לאורכו לשנים: **קטל בר חורין.** דלא כתיב ביה אלא מיתה סתם וכל מיתה סתם חנק הוא: **מנלן.** בסייף: **מן הצואר.** גרון: **ממול עורף.** מאחרי הפנים דכתיב (דברים כא) וערפו לשון עורף מול הרואה את העורף דהיינו אחורי צואר שרואין את העורף ועורף הוא קטרי"ל שכנגד הפנים דכתיב (ירמיה לב) ויפנו אלי עורף ולא פנים אלמא עורף להדי פנים: **פרט לאשת קטן.** אשמועינן דקטן אין לו קדושין: **לאשת אחרים.** גוי. אשמועינן שאין קידושין לגוי ומהכא תיפוק לן בכל דוכתא: **אלא להקל עליה.** ולקמן [נג.] מפרש דארבע מיתות כסידרן גמרא גמיר להו ר' יאשיה מסיני וכיון דחנק קלה מכולם על כרחיך נתנה לחייבי מיתות הסתומין שהרי אין לך כח להחמיר עליהם שמגין לך לדונם בחמורה שמא לא נתחייב בה: **לא מפני שהיא קלה.** דסבירא ליה כר"ש דאמר (לעיל דף מט:) חנק והרג: **אינה אלא חנק.** ור' מפרש לה לדרבי יונתן: **נאמר מיתה בידי שמים.** וימת גם אותו (בראשית לח) ונאמרה מיתה סתם בידי אדם: **אין בה רושם.** אין בה חבורה וסימן: **מדקאמר רחמנא בת כהן.** שזינתה בשריפה מכלל דבת ישראל לאו בשריפה הלכך מות יומת הנואף ע"כ חנק הוא:

הכי

טעה בדרב מתנה. ואף רבי אלעזר ב"ר צדוק נמי חזר בו: **בזמן** שיש כהן יש שופט. המ"ל כדדרשינן בפרק הנחנקין (לקמן דף פז.) מלמד שהמקום גורם: **רבי** יהודה אומר ניוול הוא זה. לא קרי ליה ניוול אלא משום דכתיב ובחקותיהם לא תלכו כדמוכח בגמרא: **אלא** כיון דכתיב שריפה. תימה דמשמע הכא דאע"ג דחוקה היא כיון דכתיב באורייתא שרי ובפ"ק דמסכת ע"ז (דף יא. ושם) פריך ושריפה חוקה היא והכתיב ובחקותיהם לא תלכו ומסיק לאו חוקה היא וי"ל דהתם קאמר לאו חוקה היא לשם עבודת כוכבים דאי הוי חוקה לעבודת כוכבים אפילו הוה כתוב באוריי' לא הוה מהני אבל הכא איירי בחוק העובדי כוכבים שלא לשם עבודת כוכבים דומיא דסייף דכיון דכתיב באורייתא לא מינייהו גמרינן ושרי: **איש** פרט לקטן. אבל האשה מיחייבא בביאת בן ט' שנים ויום אחד כדתנן בפרק יוצא דופן (נדה דף מה.) ומייתי לה לקמן: **פרט** לאשת קטן. הא דאיצטריך קרא היינו במייעד לבנו קטן או בן ט' שבא על יבמתו וס"ד כיון דמדאורייתא רמיא קמיה ליחייב עלה משום א"א קמ"ל והכי מוקמינן לה בפ"ק דקדושין (דף יט. ושם): **פרט** לאשת אחרים. והיינו כותים וקמ"ל דאין אישות לכותים ס) אע"ג דאין מיתה ואזהרה איסורא מיהא איכא מדאיצטריך למישרי יפת תואר דדרשינן בפ"ק דקידושין (דף כא: ושם) אשת אפילו אשת איש ע):

קמיפלגי

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פי"ד מהל' סנהדרין הלכה יא סמג עשין קב:

כה ב מיי' שם פט"ו הלכה ד סמג שם:

כו ג מיי' פי"ד מהל' אבל הלכה כו ופי"א מהלכות מלכים הלכה א טוש"ע יו"ד סימן שמח סעיף א:

ד [מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה ג]:

כז ה מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה ה סמג עשין קב:

כח ו מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יג סמג לאוין לב [טור אה"ע סי' כן]:

כט ז מיי' שם פ"ג הל' א סמג שם:

ל ח מיי' שם פ"ג הלכה א סמג שם:

לא ט מיי' שם פ"א הלכה ו ופט"ו מהל' סנהדרין הלכה יג סמג לאוין קב:

לב י מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה ו ופי"ד מהלכות סנהדרין הלכה א סמג שם:

◆

תורה אור השלם

1. ובאת אל הכהנים הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: דברים יז ט
2. כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו: ויקרא יח ג
3. בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשנים אשר היו לפניך כן ישרפו לך והוי אדון יספדו לך כי דבר אני דברתי נאם יי: ירמיהו לד ה
4. הכה תכה את ישבי העיר ההוא לפי חרב החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב: דברים יג טו
5. וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם ינקם: שמות כא כ
6. והבאתי עליכם חרב נקמת נקם ברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר בתוככם ונתתם ביד אויב: ויקרא כו כה
7. לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יי: ויקרא יט יח
8. ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני יי: דברים כא ט
9. ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו מות יומת הנאף והנאפת: ויקרא כ י

◆

רבינו חננאל

גמלים קטנים כלומר נשחטו הקטנים ונשארו הגדולים נושאין עזרותיהן אחריהן: **א"ר** אלעזר למה ת"ח דומה בפני ע"ה בתחלה דומה לקיתון של זהב ספר עמו דומה לקיתון של כסף נהנה ממנו דומה לקיתון של חרש כיון שנשבר אין לו תקנה: אימרתא בת טלי בת כהן שזינתה הואי אקפה חמא בר טובי' חבילי זמורות. אמר רב יוסף טעה בתרי טעה בדרב מתנה דאמר פתילה של אבר וטעה בהא דתניא ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם בזמן שיש כהן משרת לפני ה' יש משפט ובזמן שאין כהן אין משפט והאידנא כיון דליכא כהן דליכא בית אף אין בזה"ז משפט מות. א"ר אלעזר ב"ר צדוק מעשה

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פי"ט], ב) [מגילה כ.], ג) [בספר המפתח הגי' וזה], ד) [תוספתא פי"ט], ה) ע"ז יא. [תוספתא שבת פי"ח], ו) לקמן עו:, ז) [גירסת ערוך בערך נקס תרבן], ח) [לעיל טו: לקמן פד:], ט) כתובות לג:, י) [ד"ה משום קלון האשה יתחייב הקטן דומיא דבהמה הנרבעת עיין תוספות קדושין יט. ד"ה אם כ"כ תוס' בערכין ג. ד"ה למעוטי קטן וכה"ג לקמן נד. וכסמג ל"ת קג כתב פרט לקטן פחות מבן ט' שהנבעלת לו פטורה שלפטור הקטן אינו צריך שהרי אינו בן עונשים אבל אם היא בן תשע שנים שנינו בפרק יוצא דופן מה. בן ט' שנים ויום אחד הבא על אחת מכל העריות כולן מומתין על ידו והוא פטור עכ"ל], כ) קדושין יט., ל) [לקמן פד: פט.], מ) [ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו (במדבר יח) כך פי' הסמג ל"ת קג ובערוך ערך רסס כתב בזה"ל מה מיתה האמורה בידי שמים אין בה ריסס פי' שהרי כשמת אדם שלם בגופו ואין בו חבלה עכ"ל], נ) כס"א: גוי, לגוים, ס) [ועי' תוספות סוטה כו: ד"ה יצא כותי], ע) [ועי"ע היטב תוספות קידושין כא: ד"ה אשת].

◆

גליון הש"ס

גמרא איש פרט לקטן. עי' פסחים דף לא ע"ב תוס' ד"ה אם קדושין דף יט ע"א תוס' ד"ה למעוטי. ערכין דף ג ע"א תו' ד"ה למעוטי:

◆

לעזי רש"י

קטרי"ל [הטיר"ל]. עורף.

◆

מוסף רש"י

ולא מדרכי האמורי. אינה מדרכי האמורי לחוש ללא תעשה כמעשיהם (ע"ז יא.). ואתה תבער. בתר עריפה כתיב (כתובות לז:). מיתה יפה. בסייף ומלד הסימנים שימות מהר (שם).

◆

רבינו חננאל (המשך)

בבת כהן שזינתה והקיפוה חבילי זמורות ושרפוה כו'. אמרו לו קטן היה ואין ראיה לקטן. אמר להן מעשה אחר ראיתי כענין הזה ואני גדול א"ל אותו ב"ד שדנו כך לא היה בקי רב יוסף אמר ב"ד של צדוקים היה דלא גמירי ג"ש: **מצות** הנהרגין מתיזין את ראשו בסייף כדרך שהמלכות עושה כו'. ולא חיישינן משום דכתיב ובחקותיהם לא תלכו מאחרי שמצאנו דכתיב בתורה הכה תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב. דאי לא תימא הכי הא דתניא שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי והכתיב ובחקותיהם לא תלכו אלא כיון דאשכחנן דכתיב קרא בשלום תמות ובמשרפות אבותיך וגו' לאו מינייהו קא גמרינן הכא נמי כיון דכתיב סייף בתורה לאו מינייהו קא גמרינן. ואימא דבריו איבריז פי' לידקריה דקירה. לפי חרב כתיב ואימא דעביד ליה גסטרא פי' תולקו לשנים. אמר רב נחמן ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה ואסיקנא ואתה תבער הדם הנקי הוקשו שופכי דמים לעגלה ערופה כו' שנאמר ובערה הרע מקרבך גמר הבערה הבערה מעגלה ערופה: **מצות** הנחנקין משקעין אותו בזבל עד

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com